

Sygn. akt II CSK 67/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa H. L.

przeciwko Skarbowi Państwa - Lasom Państwowym Regionalnej Dyrekcji Lasów
Państwowych w P. Nadleśnictwu K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 29 listopada 2017 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 22 kwietnia 2016 r., sygn. akt I 1Ca (...),

1) oddala skargę kasacyjną;

**2) nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego na rzecz Skarbu Państwa Prokuraturii
Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;**

**3) przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w K. r.pr.
M. Ś. wynagrodzenie w kwocie 2700,- (dwa tysiące siedemset)
złotych podwyższone o stawkę podatku VAT z tytułu udzielonej**

**powodowi nieopłaconej pomocy prawnej w postępowaniu
kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w K., którym zostało oddalone powództwo o wydanie nieruchomości, ewentualnie o zasądzenie odszkodowania w kwocie 72 930 zł.

Ustalił, że umową z dnia 12 marca 1979 r., zawartą przed Naczelnikiem Miasta i Gminy w R., K. L. i S. L. przekazali własność gospodarstwa rolnego następcy H. L. i M. L. w zamian za przyznanie renty inwalidzkiej na podstawie art. 10 ustawy z dnia 10 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. 1977 r. Nr 32, poz. 140 ze zm., dalej „ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym”). Przekazujący rolnicy poinformowani, że świadczenia im przysługują w razie przekazania całego gospodarstwa rolnego następcy oświadczyli, że posiadają gospodarstwo rolne o powierzchni ogólnej 14,77 ha i przenoszą je w całości i nieodpłatnie na rzecz następców.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 7 maja 1987 r., sygn. I Ns (...) stwierdzono, że K. i S. L. nabyli z mocy prawa na własność do wspólności ustawowej nieruchomość rolną o powierzchni 4,42 ha położoną w R. oznaczoną numerem 340/1.

W dniu 29 października 1987 r. Naczelnik Miasta i Gminy R. sporządził aneks do umowy z dnia 12 marca 1979 r. o przekazaniu własności i posiadania gospodarstwa rolnego, w którym stwierdził, że w wyniku decyzji Urzędu Wojewódzkiego w K. z dnia 28 lutego 1986 r. oraz postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 7 maja 1987 r. ustalono, iż w dniu przekazania gospodarstwa rolnego małżonkowie L. byli właścicielami nieruchomości oznaczonej nr geodezyjnym 4,42 ha położonej w R. oznaczonej numerem 340/1, wobec czego sporządzono aneks celem uregulowania stanu prawnego całego gospodarstwa rolnego i uwzględnienia przekazania tej działki. Na podstawie aneksu nastąpił wpis nieruchomości i powoda do księgi wieczystej. W postępowaniu egzekucyjnym Km 84/87 prowadzonym przeciwko dłużnikowi H. L. Sąd Rejonowy w K.

postanowieniem z dnia 8 listopada 1988 r. w sprawie I Co (...) przysądził na własność Skarbu Państwa nieruchomość leśną Okładającą się z działek nr 352 i 340/1. Spadek po K. L. zmarłym w dniu 20 stycznia 1983 r. na podstawie ustawy nabyła żona S. L. i dzieci A. A. oraz H. L. po 1/3 części każde z nich, a spadek po S. L. zmarłej w dniu 5 sierpnia 1995 r. nabył syn H. L. w całości.

Sąd drugiej instancji podzielił pogląd Sądu Rejonowego, że S. i K. małżonkowie L. w dacie zawarcia umowy przekazania gospodarstwa rolnego w 1979 r. byli również właścicielami działki nr 340/1 o powierzchni 4,42 ha, bo nabyli jej własność z dniem 4 listopada 1971 r. na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. 1071 r., Nr 27, poz. 250). Przekazaniu następcy podlega całość gospodarstwa, wobec czego prawo własności również tej działki nabył nieodpłatnie powód. Aneks z dnia 29 października 1987 r. do umowy przekazania własności sporządzony przez Naczelnika Miasta i Gminy stanowił jedynie potwierdzenie faktu nabycia nieruchomości już po sporządzeniu umowy w celu uregulowania stanu prawnego gospodarstwa. Twierdzeniu, że nieruchomość nie mogła być przedmiotem egzekucji, zaprzeczają także zeznania powoda złożone w toku postępowania uwłaszczeniowego, oświadczył bowiem, że działkę 340/1 posiada od 1979 r., gdy rodzice mu przekazali całe gospodarstwo rolne, na które byli uwłaszczeni w zamian za rentę, zaś o tym że nie są właścicielami tej działki nie wiedzieli.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku powód zarzucił naruszenie art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym przez błędne uznanie, że umowa przekazania własności i posiadania gospodarstwa rolnego, będąca umową cywilnoprawną, może zostać sprostowana przez aneks sporządzony przez Naczelnika Gminy i wniósł o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie roszczenia o wydanie nieruchomości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafnie podnosi skarżący, że naczelnik gminy nie może sporządzić aneksu do umowy gospodarstwa rolnego. Umowa ma charakter dwustronnej czynności cywilnoprawnej i jej stronami jest przekazujący rolnik i jego następca, natomiast poza tym kręgiem pozostaje naczelnik, który zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym sporządzał umowę. Sporządzenie umowy było

czynnością administracyjnoprawną podlegającą zasadom kodeksu postępowania administracyjnego i możliwe było korygowanie tej czynności w razie spełnienia przesłanek określonych w tym kodeksie. Nie było natomiast możliwe korygowanie w trybie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego samej umowy o przekazanie następcy gospodarstwa rolnego, w tym przez sprostowanie powierzchni przekazywanego gospodarstwa i uzupełnienie wymienionych tytułów własności (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 lutego 1999 r., II SA 1873/98, nie publ.). Tym bardziej wykluczyć trzeba sporządzenie przez naczelnika bez udziału stron aneksu do umowy, którym powiększona zostaje powierzchnia przekazanego gospodarstwa o nie wymienioną w umowie działkę gruntu. Tego rodzaju czynność nie nosi charakteru czynności cywilnoprawnej i podlega zakwalifikowaniu jako czynność administracyjnoprawna dokonana z naruszeniem przepisów kodeksu postępowania administracyjnego. Konsekwencją dokonania takiej czynności przez naczelnika nie może być więc przeniesienie własności działki gruntu na następcę, skoro uzależnione jest ono od zawarcia umowy. Nie zaprzecza temu ustawowy wymóg przeniesienia całości gospodarstwa na następcę oraz wyrażenie przez przekazujących rolników woli przeniesienia prawa własności całego gospodarstwa, skoro nie mieli wiedzy o przysługującym im z mocy prawa prawie własności działki nr 340/1 i nie objęli tej działki umową.

Błędne stanowisko Sądu drugiej instancji w przedmiocie skutków prawnych sporządzonego przez naczelnika gminy aneksu nie oznacza jednak możliwości uwzględnienia powództwa o wydanie nieruchomości.

Skarżący powołuje się na wadliwość postępowania egzekucyjnego jako skierowanego do nieruchomości, która nie stanowiła jego własności, a więc własności dłużnika. Pomija jednak skutki materialnoprawne wynikające z faktu przysądzenia własności tej nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 8 listopada 1988 r. w sprawie I Co (...). Zgodnie z art. 999 § 1 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym w dacie przysądzenia własności (Dz. U. 1964, Nr 43, poz. 296), postanowienie to ma charakter konstytutywny i własność nieruchomości przechodzi na nabywcę bez względu na to, kto dotychczas był rzeczywistym właścicielem, co oznacza, że w

postępowaniu o wpis prawa własności nabywca nie musi wykazać następstwa prawnego po osobie wpisanej w dziale drugim księgi wieczystej (wyrok SN z dnia 22 września 1997 r., II CKN 730/97, OSP 1998, z. 7-8, poz. 139). Skutkiem procesowym prawomocnego postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości jest natomiast powstanie tytułu do ujawnienia na rzecz nabywcy prawa własności przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów oraz powstanie tytułu egzekucyjnego do wprowadzenia nabywcy w posiadanie nieruchomości. Prawomocne postanowienie wiąże z mocy art. 365 k.p.c. zarówno strony i sąd, który je wydał, jak i inne sądy oraz organy państwowe i organy administracji publicznej, a więc dopóki nie zostanie wyeliminowane z obrotu prawnego, dopóty nie może być skutecznie kwestionowane nabycie prawa własności przez Skarb Państwa.

W rezultacie prawomocne przysądzenie w toku egzekucji prawa własności na rzecz Skarbu Państwa, nawet przy przyjęciu skuteczności zarzutu naruszenia art. 52 § 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym, nie może uzasadniać przyjęcia, że powód w dalszym ciągu pozostaje właścicielem spornej działki gruntu z tytułu dziedziczenia po rodzicach i wobec wadliwości egzekucji jako skierowanej do przedmiotu nie stanowiącego w jej dacie jego własności, zasadne jest powództwo o wydanie nieruchomości.

Z tych względów orzeczono na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., o kosztach należnych pełnomocnikowi powoda z urzędu rozstrzygając zgodnie z § 4 ust. 1 i 3, § 8 ust. 6 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. 2015, poz. 1805).

jw

r.g.